

Civilitas privilegiativa generaliter quoad omnes effectus non conceditur, nisi à Supremo Principe, & datur qualiter possint domini inferiores; *ibid.* n. 65. ad 67. Civilitas privilegiativa concessa per totam civitatem, seu concilium generale, tolli non potest per Magistratum particularem; *ibid.* n. 68.

Differentia inter civem per affectionem ex decreto decurionum, & eum, qui habet rescriptum Principis; *ibid.* in nov. add. n. 122.

Civis naturalis, & originarius alicujus loci secundum aliquos dicitur, qui natus est etiam casu, & per transitum in tali loco, at verius per alios etiam requiritur, quod ejus pater ibi habeat domicilium constitutum, & hinc consecratum quoad legatum præbetur; *ibid.* n. 69. ad 71.

Civis originarius, ac naturalis paternæ patriæ dicitur quis, etiamsi natus sit extra patriam occasionaliter, & originarius esse non desinet, qui alibi necessarium, vel occasionale domicilium habet; *ibid.* num. 72. & 73.

Civis domiciliarius alicujus loci dicitur, qui ibi, licet aliunde oriundus, jam per decennium habitat cum animo perpetuo ibidem permanendi, & quis talis esse potest plurium locorum; *ibid.* n. 74. ad 77.

Civis ex privilegio dicitur civis verus, & proprius, non minus ac civis originarius, & id transit in filios alibi quoque natos, licet de illis non fuerit facta mentio in concessione; *ibid.* n. 78. 79.

Quamvis Princeps per suum privilegium possit creare civem externum, non potest tamen facere, ut sit originarius, & inde sequentia exhibentur; *ibid.* num. 80. ad 82.

De commodis & oneribus civilitati à jure annexis; *ibid.* in nov.

Civis ex privilegio quamvis non habitat in civitate, adhuc tamen gaudet beneficio civium quoad immunitatem à solutione vectigalium, & quid si creatus cum onere inhabitandi, & non inhabitet; *ibid.* num. 83. ad 86.

Civium appellatione veniunt etiam nati in suburbiiis, præcipue in favorabilibus, & materia utriusque convenienter; *ibid.* num. 87. & 88.

Civis ex privilegio nihil suffragatur privilegium ad effectum successionis, ubi excludantur exteri forenses, secus autem si ad beneficium vocantur soli cives civitatis, at non sic Bononiæ; *ibid.* num. 89. ad 91.

Generaliter loquendo beneficia civibus potius, quam exteris conferri debent: Immo si fundator legem imposuit, ut beneficium conferatur solis originariis, & non alienigenis, non potest conferri exteris; *ibid.* n. 92. ad 94.

Beneficium erectum, seu legatum fundatum pro solis civibus debetur tantum natis in civitate, suburbiiis, vicis, & districtu, & si excludantur expresse cives ex privilegio, isti ad illud non possunt admitti; *ibid.* n. 95. & 96.

Non censentur tamen exclusi cives nati extra civitatem originariam occasionaliter, vel nati in civitate, & alibi necessarium, aut occasionale domicilium habentes; *ibid.* n. 97. & 98.

Beneficium, seu legatum, ad quod vocantur cives naturales, & originarii, debetur solum natis in tali loco, non casu, aut per transitum, sed quando pater ibi domicilium habuit, aut est locus, ubi pater natus est, at in istorum defectum deberetur natis ibi casu, aut per transitum; *ibid.* n. 99. & 100.

Beneficium, seu legatum, ad quod vocantur naturales alicujus loci, potest conferri non solum originariis, seu oriundis, sed etiam per decennium ibidem domicilium habentibus, dummodo cum animo ibi perpetuo commorandi, & si vocantur Patricii, potest conferri non solum patriciis originariis, sed etiam patriciis domiciliariis, ac Patria duplex observatur; *ibid.* n. 101. ad 103.

In dictis, & similibus dispositionibus est omnimode investiganda voluntas disponentis, idque perpendendum ex verbis ipsius Vocantis, & qualitatibus Vo-

cantorum, prout exemplariter traditur, & semper præferendi habentes omnes qualitates relictas à Testatore habentibus solum aliquas ex ipsis; *ibid.* n. 104. ad 107.

De modis, quibus amittitur civilitas; *ibid.* in nov. add.

CLAVIS.

Clavis Tabernaculi à quibus asservari debeat; Vide verb. Tabernaculum n. 1. 2. 4. & 5.

Clavis Reliquiarum quibus concedi possit; Vide verb. Veneratio Sanctorum n. 87.

CLAUSURA; Vide verb. Conventus art. 3. & verb. Moniales art. 3.

Quid sanciverit Benedictus XIV. circa clausuram monasteriorum quoruncumque virorum & foeminarum Regularium; Vide verb. Clausula add. Auctor. n. 1. & seqq.

CLERICUS.

Quoad ea quæ concernunt ejus nomen, habitum, & tonsuram; Vide verb. Clericus art. 1. num. 1. ad 4.

Clerici nomen & esse, ac duplex talis nominis adhibitio reseratur. Vide verb. Clericus art. 1. num. 1. ad 4.

Clericorum nomine sequoribus seculis veniebant illi qui literis operam dabant, è contra laici dicebantur illiterati. Vide verb. Clericus in not. nov. ad num. 64.

Clericorum nomine large, seu generaliter capto in materia favorabili, quinam veniant intelligendi, referuntur singuli; *ib.* n. 5. ad 18.

Christianus populus divisus in Clericos & Laicos, Clerici autem in duplex genus divisi; Vide *ibid.* in nov. add. n. 64. & seqq.

Clericorum nomine strictè seu specialiter in materia odiosa veniunt dumtaxat soli inferiores Clerici seculares, non autem Canonici, Abbates, alique in dignitate Ecclesiastica constituti, nisi secus exprimat, vel aliunde de opposito constet; *ibid.* n. 19. ad 22.

Quomodo olim Clerici induti, & de Clericali veste plura; Vide *ibid.* in nov. add. n. 68. & seqq.

De Tonsura Clericorum, ejusque ab ordine facta separatio; *ibid.* in nov. add. n. 72. & 75.

Habitum, & tonsuram clericalem deferre tenentur Clerici in Sacris Ordinibus constituti, & etiam Clerici inferiores, si beneficium ecclesiasticum habeant, sub gravissimis penis; *ibid.* num. 23. 24. & 25.

Clerici vero in prima tonsura, aut etiam in Minoribus Ordinibus constituti, & beneficia ecclesiastica, seu Jus ad illa nondum habentes non tenentur deferre habitum, & tonsuram clericalem, nisi causative, quatenus velint gaudere privilegiis clericalibus; *ib.* num. 26.

Clerici prima Tonsura, aut etiam in minoribus ordinibus constituti non gaudent privilegio fori, nisi habeant aliquam ex tribus conditionibus, quas requirit Concilium Tridentinum, quæ hic assignantur; *ib.* num. 27. & 28.

Qualitas, & forma habitus clericali licet in Jure communi non reperitur in omnibus, & per omnia determinata, & stabilita, habentur tamen tum in Jure communi, tum in Conciliis, tum in constitutionibus Pontificis varia præscripta circa habitum Clericorum; & proponuntur; ac inde pro hujus puncti coronide salutaria, ac decorosa dantur monita; *ib.* n. 29. ad 44.

Tonsura ecclesiastica juxta Divum Isidorum originem sumpsit à Nazareis; secundum alios ex quodam factio in Apostolorum Principe, quod refertur; *ib.* n. 45. ad 47.

Tonsura ecclesiastica fuit in usu usque de tempore Apostolorum; reprobatum Calvinus aliter sentiens; *ib.* n. 48. & 49.

Tonsura clericalis antiquitus fiebat raso desuper

capite in modum spheræ; & inferius quoque, ita ut patentibus auribus sola capillorum corona circa caput remaneret; & affertur qualiter nunc ab ecclesia practicitur; *ib.* n. 50. & 51.

Corona, & Ordini debet esse congruus cujuslibet status, & Ordini; ac mystica ejusdem significatio declaratur; *ib.* n. 52. ad 54.

Clerici in sacris, vel Beneficiati, licet in prima tonsura, aut etiam in minoribus Ordinibus constituti, si per longum tempus tonsuram, & habitum clericalem non deferant, & comam sine justa causa nutriant, peccant mortaliter, & subjacent gravissimis penis, necnon excommunicationi; secus si justa causa excuset, prout per varios casus exponitur, *ib.* num. 55. ad 63. Vide nov. add. sub nota. * De Clericorum ordine, vestitu, & distinctione primis eccl. seculis & juxta hodiernam disciplinam. Vide nov. add.

CLERICUS quoad privilegium fori, & canonicis.

Per privilegium fori, & Canonis quid intelligatur? Vide verb. Clericus art. 2. num. 1. & 2.

Clerici, & Monachi, seu Regulares gaudent privilegio fori, & qui veniant nomine Clerici apponitur, *ibid.* num. 3. ad 5.

Clerici tamen Minoristæ non gaudent privilegio fori, nisi habeant aliquam ex tribus conditionibus, quas requirit in ipsis Concilium Trid. *ib.* n. 6. ad 8.

De Tonsurato resignante beneficium, vel habente dumtaxat ejus validam collationem, qualiter privilegio fori gaudeat; *ib.* n. 9. & 10.

Clericus Tonsuratus, vel minorista non habens beneficium possessionem, nec titulum, nec pensionem, ut fori privilegio gaudeat, quid requiratur; *ib.* n. 11. & 12.

Clericus Minorista in Habitu, & Tonsura deserviens ecclesie gaudet privilegio fori, licet non deserviat ex mandato Episcopi, vel cui non fuit adscriptus; *ib.* n. 13. ad 16.

Clericus, si habitum à se gestari solitum aliqua occasione ad breve tempus deposuerit, non ideò fori privilegium amittit, ut nec Beneficiarius si aliquando intermiserit; *ib.* n. 17. & 18.

Immo Clericus beneficium privatus ex Bulla Sixti V. eo quod non detulerit, &c. non amittit, &c. ante latam à Judice ecclesiastico declaratoriam; *ib.* n. 19.

Clericus non Beneficiatus, solius tamen ecclesie inservire, & in habitu, & Tonsura incidere, si noctu vel interdiu in habitu laicaliprehenderit cum armis, gaudet privilegio fori, immo eo gaudet non obstante irregularitate contracta ob homicidium; *ib.* n. 20. ad 22.

Clericus, qui post commissum delictum sine ulla fraude clericatum assumpsit, gaudet privilegio fori, tam quoad personam, quam quoad bona, si secus, gaudet quoad personam, at non quoad bona, quoties Judex laicus ante promotionem prævenit in causa, & tunc non procedit, nisi postquam Judex eccl. de fraude adjudicaverit; *ib.* num. 23. ad 25.

Clericus, qui dimisso Habitu, & Tonsura deliquit, & postea habitum, & Tonsuram sumpsit, & ecclesie inservit, gaudet privilegio fori, nisi reassumserit habitum in fraudem: Quod ad Judicem eccl. spectat declarare, & adducitur notabilis decisio; *ib.* num. 27. ad 29.

Clericus, qui propria auctoritate habitum clericalem reassumit post delictum, processum, & fidejussionem de se præsentando coram Judice laico, qualiter gaudeat privilegio fori; *ibid.* num. 30.

Clericus, qui ante incarcerationem reassumserat habitum, vel post præsumptum delictum à se commissum, gaudere debet undequaque privilegio fori; *ibid.* num. 31. ad 32.

Clerico licet reassumere habitum absque alia licentia Episcopi, nisi renuntiaverit in curia episcopali cum declaratione non reassumendi sine illa; at si id præstitum esset in carcere, non obstat ad reassumendum absque &c. *ib.* n. 33. ad 35.

CLERICUS quoad negotia secularia.

Negotium seculare accipitur tripliciter, & assigna-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

Licet Clericus per dimissionem Habitus, & Tonsuræ ante trinam monitionem non perderet privilegium fori; tamen Clericus Minorum Ordinum non Beneficiatus, nisi Habitum, & Tonsuram deferat, & ecclesie inserviat, vel in seminario, aut in aliqua Schola vel Universitate de licentia Episcopi versetur, illud perdit sine alia monitione, nec si quæ adsit in contrarium consuetudo est attendenda; *ib.* num. 36. & 37.

Clericis tamen non habentibus supradicta requisita Concilii non amittit privilegium fori, sed suspenditur ad tempus; & si adhuc quis se gerat pro Clerico, potest puniri etiam ab Episcopo; *ib.* n. 38. ad 40.

De Clerico reperto à curia seculari sine Habitu Clericali; & de eo, qui se immiscet enormitatibus, quoad privilegium Clericale; *ib.* n. 41. & 42.

Clericus in Minoribus constitutus recusans frequentare Scholas, & Ecclesiam, non potest privilegio fori privari, si adsit probabilis spes profectus; eodem privilegio Clerici filius legitimus ante Clericum susceptus gaudet, durante vita patris, eidem verbis remittuntur non potest; at illud perdit tertio monitione, si non reassumat habitum, & tonsuram; *ib.* n. 43. ad 46.

Licet Clerici in prima Tonsura constituti, vel Minoristæ non habentes à Tridentino requisita, privilegio fori non gaudeant; Tamen privilegio Canonis non sunt privati; *ib.* n. 47. & 48.

Quenam aures personæ gaudent tali privilegio Canonis, & quinam censentur illud violare; Vide verb. Excommunicatio art. 10. num. 18. & art. 11. à n. 14. ad 27.

Privilegio fori, & Canonis gaudent nedum Clerici coelibes, sed etiam Clerici conjugati in Minoribus existentes, si tamen habeant tres condiciones, quæ assignantur, & tunc gaudent privilegio fori undequaque; *ib.* n. 50. ad 57.

Clericum conjugatum carcerantes excommunicantur; & eum Episcopus tueri debet, ne vextur à Curia Laica; *ib.* n. 58. ad 60.

Clericus conjugatus Indulto Apostolico dispensatus ab obligatione incedendi in Habitu & Tonsura, gaudet privilegio fori, & habens requisita, excepto quod non constet de deputatione ad servitium ecclesie, etiam inserviens in genere eodem gaudet; *ib.* n. 61.

Clericus conjugatus exercens artem Mercatariam cum mensuris fraudulentis, puniendus est ab Ordinario, cui, si à tremibus sublati, & ob nova delicta carceratus, remittendus est; *ib.* n. 62. & 63.

Subdiaconus, qui in vim dispensationis Apostolicæ cum Vidua Matrimonium contraxit, & pensiones ecclesiasticas obtinet, de Jure gaudet privilegio fori; *ib.* n. 64.

Varia insuper late traduntur de Clericis conjugatis quoad onera personalia, realia &c. *ib.* à n. 65. ad 76.

Clerici gaudent privilegio fori de Jure divino: Canonis autem solum Jure ecclesiastico; *ibid.* num. 77. ad 87.

Clerici omnes, sive in Sacris, sive in Minoribus, dimittentes Habitum Clericalem, & Tonsuram ex sola vanitate, & negligentia, non perdunt privilegium Canonis ante trinam monitionem; illicito tamen perdunt, si id ex iniquitate faciunt, aut si enormibus se immiscant; *ib.* n. 88. & 89.

An in dicto casu quoque statim amittant privilegium fori, & an facilius deperdat privilegium fori, quam canonis; *ib.* n. 90. ad 95.

Plura vero de questione, an simplex Clericus, qui privilegium fori amisit, eo privetur quia non implevit quod præscribit Conc. Trid. & amiserit simulalia privilegia concessa; Vide *ib.* in nov. add. n. 96. ad 99.

CLERICUS quoad negotia secularia.

Negotium seculare accipitur tripliciter, & assigna-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

na-

natur, ac quale Clericis prohibitum indicatur; Vide *verb. Clericus art. 3. num. 1. ad 5.*
 Clericis omnibus in Sacris constitutis, aut in Minoribus, congrua sustentationem habentibus, sive ex beneficio ecclesie, sive ex bonis patrimonialibus, est prohibitum negotiis secularibus se immiscere cupiditatis, & turpis lucri gratia, *ib. n. 6.*
 Assignantur cause prohibitionis, culpa, & poena transgressionis, *ibid. n. 7. ad 12.*
 Dantur tamen plures casus, in quibus Clerici negotiationem exercentes nullam culpam, & poenam incurrun, & assignantur, ac una dantur variae ad rem petitionis factae Sacri Congr. Concil. cum suis responsionibus, & declarationibus, *ib. n. 13. ad 46.*
 Negotio Clericis prohibita est quaestuaria, quae in personalem, & realem dividitur. Quando eidem non sit interdicta negotio realis, & in quo utraque negotiationis species consistat, *ibid. in nov. add. num. 92. & seqq.*
 Recollectio nivis in propriis puteis, ejusque venditio lucri & compendii causa pertinet ad negotiationem quaestuariam personalem, & vetita est Clericis, *ibid. in nov. add. n. 99.*
 Potest Episcopus prohibere Clericis Minorum Ordinum, & primae Tonsurae, ne exercent mercatorem, nec suscipiant apparatus Aquae vitae &c. *ibid. num. 47.*
 Ex praedictis eruitur posse Clericos dare operam negotiationibus illius speciei, quae dicitur artificium, non autem negotiationi propriae sumptae, & haec enumerantur, *ibid. n. 48. ad 50.*
 Licet negotio proprie sumptae sit Clericis interdicta tamen artificium, & manualis operatio absque sine turpis lucri non interdicitur Clericis, immo ipsis recommendatur, & admodum utile id comprobatur, *ibid. num. 51. ad 58.*
 Inter negotia, artes, & officia Clericis prohibita multa alia reperiuntur, & annumerantur, interjectis adnotationibus ubi opus est, & quibusdam quae iidem possunt, *ib. num. 59. ad 89.* Quo sensu Clericis Rescripta commendantur pro exercendo Advocati munere, *ib. in not. ad num. 61.*
 Quid olim veniebat sub prohibitione Clericis Physicis studii, *ibid. in nov. add. num. 101.*
 Quoad negotia Clericis vetita, attendenda est novissima constitutio Bened. XIV. incip. Apostolicae servitutis, in qua multa statuuntur, quae assignantur, *ibid. n. 90.*
 Notandum, quod contractus a Clericis initi, qui continent negotiationem quaestuariam personalem, non declarantur invalidi favore debitorum, sed quaevis ex his spectant ad Cameram Apostolicam, *ib. in nov. add. n. 100.*
 CLERICUS quoad cohabitationem cum mulieribus, & quoad choreas, larvas, comedias, & alia spectacula publica.
 Clericis non possunt frequentare domicilia foeminarum, nec eas ad sua domicilia admittere, *art. 4. n. 1. & 2.*
 Quotiescumque mulieres, quae cum Clericis cohabitare permittuntur, sunt aliquo modo suspectae, etsi ab consanguineis separandae sunt, & arcendae ab illorum domibus, licet sint senilis aetatis, *ib. num. 3.*
 Sinistra autem suspitione cessante, licitum est Clericis, & a Jure concessum in domo sua retinere rei domesticae gratia, seu ob aliud honestum motivum, matrem, avias &c. immo etiam extraneas, *ib. n. 4. & 5.*
 Mas autem provecta, in qua cessat sinistra suspitionis, & mulier, seu familia aliis bonae famae, & honesta praesumitur, cohabitare posse cum Clerico sine periculo incontinentiae, est ordinaria aetas 50. annorum; Interdum tamen potest etiam minor aetas extorris non esse suspitionis; unde remittitur concessio, vel prohibitio Episcoporum prudentiae, *ibid. num. 6. ad 12.*
 Recte distinguitur & explicatur quid Clericis prohibitum sit in tit. *Decretalium de Cohabit. Cleric. &c. ib. in nov. add. n. 20. & seqq.*

Recensetur Ordo procedendi in Clericis Concubinariorum praescriptus a Conc. Trid. *ib. in nov. add. n. 24. & seqq.*
 Simplex Clericus concubinariorum quomodo puniatur, *ib. in nov. add. num. 32.*
 Quid veniat sub nomine Concubinariorum Clerici, *ib. in nov. add. num. 33. & 34.*
 Clerici non possunt choreas aut saltationes ducere, nec ubi ducuntur, publice interesse, nec personam incedere, & haec ab Episcopo possunt etiam Regularibus vetari, *ib. n. 13. 14. & 15.*
 Clerici vitare tenentur comedias, hastiludia, & alia hujusmodi vana spectacula, & sub qua culpa, *ibid. num. 16.*
 Nec ullo modo possunt Clerici recitare in comediis prophanis, & Episcopi possunt statuere poenam excommunicationis contra id facientes; nec mimis, jocularibus, & histrionibus intendere debent; & affertur novissima Inhibitio quoad recitationem in comediis, *ib. n. 17. ad 19.*
 CLERICUS quoad ludos, cauponas, vel tabernas, crapulam, & ebrietatem.
 Clericis est severissime prohibitum aleatorum, & taxillorum lusus, & maxime ille lusus, qui magis fortuna, quam arte, vel industria ludentium regitur; Vide *verb. Clericus art. 1. num. 1. & 2.*
 Unde Doctores dicunt, quod Clericus lucri gratia, & pro notabili quantitate taliter ludens peccet mortaliter, praesertim si frequenter, aut publice cum scandalo aliorum id fiat; sequens autem, si contra, *ib. n. 3. ad 5.*
 Ludus Schaccorum, seu Latruncolorum, non est prohibitus Clericis licet literario studio deditis sit minus conveniens, sic etiam est Clericis permissus omnis ille ludus, qui consistit in ingenio, aut virtute corporis, *ibid. n. 6. & 7. sed vid. in nov. add. num. 23. & seqq.*
 Assignantur inconvenientiae, quae oriuntur ex ludis prohibitis, & pretiosas, quae amittuntur, *ibid. num. 8. & 9.*
 Clerici cauponas, vel tabernas, nisi longioris itineris causa ingredi prohibentur, & eo minus eis tabernas habere licet; & assignantur qualiter, & sub quibus poenis id prohibetur, ac quid per tabernas, & cauponas intelligatur, *ib. n. 10. ad 14.*
 Crapula, & ebrietas sub gravissimis poenis usque ad suspensionem ab officio, & beneficio est Clericis interdicta, & explicatur crapula, & ebrietas ac praecipue damnatur in ecclesiasticis, *ib. n. 15. ad 22.*
 CLERICUS quoad arma, & venationem.
 Clerici sine justa, & necessaria causa arma deferre non possunt sub poena Excommunicationis; unde inferunt Doctores, quod Clerici arma prohibita deferendo peccant mortaliter; Vide *verb. Clericus art. 6. n. 1. ad 4. & latius verb. Arma per tot. **
 An Clericus deferens arma, quae statuto seculari simpliciter, vel certo tempore, aut loco prohibita sunt, spoliari huiusmodi a Ministris curiae secularis possit; Vide *ib. verb. Clericus art. 6. in nov. add. n. 41. & seqq.*
 Venatio frequens, & voluptuosa praecipue cum armis, & clamorosa est Clericis interdicta: ac quae fit cum canibus, & falconibus ex voluptate dicitur clamorosa, & illicita, observari digna praebentur ex SS. Hieronymo, & Ambrosio, *ib. n. 6. ad 0.*
 Neque Episcopi licet arma concedere Clericis pro sola voluptuosa venatione; id praestans a culpa non forent immunes; *ib. n. 10. ad 16.*
 Quamvis non sit licita Clericis venatio voluptuosa, tumultuosa, & clamorosa, & moderata, nimis frequenter facta, est tamen eis licita venatio quietae, & moderata raro facta, & non pro sola voluptate venationis, sed vel causa necessitatis, vel causa utilitatis, vel causa honestae recreationis, *ibid. num. 17. ad 21.*

Venatio, quae fit rebus, vel laqueis moderate, & honeste recreationis gratia, ut piscatio, & hujusmodi, est licita Clericis; servatis tamen, quae subduntur, *ibid. n. 22. ad 26.*
 Omnis, & quaecumque venatio etiam non clamorosa prohibita est quibuscumque Clericis, ut melius, *ib. in nov. add. num. 45. & seqq.*
 Licet venatio, & piscatio pro uno eodemque Jure ponantur, tamen inter venationem, & piscationem adest aliqualls differentia, & jure poenae adsunt contra Venatores, non contra Piscatores; assignantur, & declarantur, *ib. num. 27. ad 33.*
 Et ideo laudantur ii Ordinarii, qui sub determinatis, & arbitrariis poenis interducunt omnibus suis Clericis hujusmodi venationem, & delationem armorum; & traditur habendus in his modis, ac qualiter, & quando Clerici contrafacientes puniendi, *ib. n. 34. ad 38.*
 CLERICUS quoad Immunitatem, & exemptionem.
 Clerici confugientes ad ecclesias gaudent Immunitate ecclesiastica non exceptis, & quaedam specialiter afferuntur pro Regulari; Vide *verb. Clericus art. 7. num. 1. ad 4.*
 Clerici non tenentur ad onera, nisi ea sint certa, realia, & invariabilia; nec ad solutionem onerum impositorum pro Physico &c. *ibid. n. 5. & 6.*
 Clerici gaudent exemptione pro bonis patrimonialibus in totum, & etiam pro acquisitis & donatis ab impositionibus, &c. etiam in Minoribus, & sine Concilii requisitis &c. *ibid. n. 7. ad 12.*
 Clerici gaudent exemptione pro bonis patrimonialibus in portione sibi tangente, nec tenentur ad gabellas, quando per alios, vel per se ipsos absque officio sui detrimento arti serice operam dant cum foliis arborum in propriis bonis existentium, *ib. n. 13. & 14.*
 Clerici in Minoribus constituti viventes cum Patribus non tenentur ad collectas & alia onera pro bonis sibi donatis, nisi donationes sint fraudulentae, & iuri tales per Judicem ecclesiasticum declaratae, *ibid. num. 24.*
 Clerici in Minoribus, etiam si non se promovere faciant ad Ordines sacros, gaudent exemptione ab impositionibus; Item a gabellis Laicalibus etiam pro portione bonis, & pro extractione olei recollecti in suis bonis, *ib. n. 16. ad 18.*
 Clerici cives romani possidentes bona in territorio civitatis Malleani non tenentur ad solutionem gabellae extractionis vigore statuti laicalis debita pro fructibus ex eisdem bonis recollectis Romam conveyendis pro eorum usu, *ib. n. 19.*
 Clericus non tenetur ad impositionem capitulationis ex bonis, & redditibus patris, cujus impensis vivit; Clerici tamen non gaudent privilegiis patrimonii ecclesiastici pro bonis ad suscipiendos Ordines Sacros eis assignatis, donec non fuerint in Sacris, nisi in possessionem eorumdem sine fraude essent translata, *ibid. n. 20. & 21.*
 Clerici, & ecclesiastici sunt exempti a tributis impostis causa belli, pestis, &c. nisi concurrant requisita &c. Item sunt exempti a tributis impostis pro novis muris civitatis aedificandis, & pro refectione aggerum, & aliorum, quae adducuntur, *ib. n. 22. ad 28.*
 Ut Clerici licite solvant collectas, & impositiones laicorum, sex requiruntur, & plene assignantur, *ib. n. 29. ad 39.*
 Clerici non tenentur custodire facere occasione suspensionis Turcarum nisi concurrant praecisa necessitate, ad onus unius ligati pro qualibet sarcina ob servitium arcis, nec ligantur bannimentis Magistratus secularis de petenda licentia accedendi ad proprias Vineas tempore vindemiarum, *ibid. num. 40. 41. & 42.*
 Clerici, & ecclesiastici non sunt subiecti oneribus, nec Ordinariis, nec extraordinariis impostis ad favorem Principis. Nec tenentur ad consignationem frumenti

& aliorum fructuum faciendam Principi laico, & apponitur qualiter agendum in horum contingentiis; nec perquisitio frumentorum, in locis immunibus permessa Laicis, *ib. n. 43. ad 46.*
 Non est permittendum ecclesiasticis comprehendere in prohibitione Laicorum vendendi, & emendi frumenta, nec quoad taxam, sed urgente necessitate potest Ordinarius peculiari suo edicto ecclesiastico prohibere, & taxare &c. *ib. n. 47. & 48.*
 Episcopus potest in casu necessitatis proprio edicto statuere pretium frumenti ecclesiasticorum, eosque cogere ad venditionem, reservata tamen pro usu, & sustentatione ipsorum aequa, & proportionata quantitate, & adducitur modus Episcopo praescriptus, qui etiam potest extractionem prohibere, & qualiter poniturque mandatam Episcopis & Archiepiscopis regni pro venditione, & Nuntio Neapolis circa extractiones, *ib. n. 59. ad 63.*
 Gubernator non potest cogere Ecclesiasticos ad asportandum in horrea publica partem suorum frumentorum. Immo ob edicta laesiva libertatis ecclesiasticae proceditur contra eundem, nec possunt Ecclesiastici cogi ire ad molendinum domini temporalis, seu communitatis, *ibid. n. 54. ad 57.*
 Ecclesiasticorum molendina non comprehenduntur sub bannis Gubernatoris, qui debet facere declarationem de non comprehensione eorum; nec sub prohibitione laicali solvendi gabellam, ut dicitur della Pera; ac plura alia ad rem praestantur, *ib. n. 58. ad 67.*
 Clerici, & Ecclesiastici sunt omnino exempti ab onere hospitandi Milites, etiam in bonis patrimonialibus, & Episcopus non potest permittere hospitacionem eorum militarium in atris, & cortibus monasteriorum Monialium, *ib. n. 66. ad 70.*
 Ministri publici Civitatis, qui violenter fecerunt reponi fenum in claustro Regularium, incidunt in excommunicationem, & qualiter absolvi, ut etiam officiales ob violentam hospitacionem in domo canonicali, *ib. n. 71. & 72.*
 Clerici, & Ecclesiastici sunt immunes a gabella chartae sigillatae, seu bullatae, & ab expensis novae mensurationis bonorum ad instantiam Communitatis factae, & a collectis pro portione bonorum ad eos spectantium, *ib. n. 73. & 74.*
 Ecclesiastici ementes bona cum pacto solvendi onera, non tenentur ad onera personalia, sed tantum ad onera realia, quae sint certa, & invariabilia, & ante venditionem imposita; nec tenentur ad solutionem oneris nuncupati *il tasso della Cittadella*, & sunt taliter exempti a gabellis laicalibus, ut nec etiam sponte illas solvere possint sine beneplacito Apostolico, ac ita solventes absolventur a censuris, *ib. n. 75. ad 78.*
 Quaedam alia ad propositum subduntur non omitenda, *ib. n. 79. ad 87.*
 Sed non est praeterenda quaestio, an Clerici obligentur statutis laicorum, quorum materia Clericis aequae ac secularibus communis est, neque privilegiis ipsorum Clericorum repugnant, luculenter examinata, *ib. in nov. add. num. 41. & seqq.*
 CLERICUS quoad Ordines; Vide *verb. Ordo.*
 CLERICUS quoad obedientiam, & subjectionem Episcopo.
 Clerici non possunt cogi ab Episcopo ad praestandum aliquod servitium non expressum in jure; Vide *verb. Clericus art. 8. num. 2. ad 3.*
 Sic etiam simplices Sacerdotes non habentes officium neque beneficium in ecclesia cathedrali non possunt per Episcopum cogi ad eisdem, & Canonice inservendum in functionibus ecclesiasticis, non obstante exiguo numero Canoniorum, nisi contraria adesset consuetudo; vel nisi ageretur de Clericis pro necessitate, & utilitate cathedralis ad Titulum patrimonii ordinatis, *ib. n. 4. ad 7.*
 Superiora explanantur, *ib. in nov. add. n. 54. & seqq.*
 Ubi

Ubi etiam explicatur *Concil. Rom. tit. 6. capit. 2. ib. in nov. add. num. 36.*

Et dato, quod ob parvum numerum Canonicorum, & deficientiam Mansionatorum servitium ecclesie cathedralis detrimentum pareretur, tunc erit recurrendum ad Sacram Congr. Conc. *ib. num. 8. & 9.*

Item simplices Sacerdotes non possunt compelli ad interessendum & assistendum functionibus ecclesiasticis in cathedrali; nec Clerici, alii, Presbyteri non Confessarii ad interessendum Conferentis casuum conscientie: *ib. num. 10. ad 12.*

Episcopus non potest Clericis Beneficiatis addere nova onera in fundatione Beneficiorum à Fundatoribus non apposita, aut à sacris canonibus non imposita, nec alio modo Testatoris voluntatem immutare: *ib. num. 13. ad 17.*

Episcopus non potest à Clericis exigere charitativum subsidium, nisi sit pauper; minime tamen à non Beneficiatis: *ib. num. 18. & 19.*

Episcopus non potest cogere Clericos in Minoribus constitutos ad suscipiendos Ordines Majores sub poena privationis privilegiorum Clericalium, & absque eo ingredi possunt Religionem: *ibid. numer. 10. & 21.*

Clerici omnes, immo & Laici, quantumcumque potentes, tenentur Episcopo præstare canonicam obedientiam; & Clerici peregrinari non debent nisi de ipsius licentia: ut etiam testimonium Judiciale perhibere seculari, & exhibere praxis ad hoc tenenda, *ib. num. 22. ad 27.*

Episcopus in delictis difficilis probationis sibi notis potest extrajudicialiter, & sine processu Clericos, & Presbyteros à divinis suspendere; & absque judiciali monitione excommunicare Clericos, sive Laicos, qui se opponunt visitationi, vel solita obsequia ei injuriose denegant: *ib. num. 28. ad 30.*

Cetera, quæ ad materiam Clericorum spectant, quoad omnes superiores articulos: Vide in *add. Auctor. ad superior. art. num. 1. & seq.*

COADJUTORIA, COADJUTOR.

Coadjutoria quid sit, & quotuplex, ac qualiter prohibita, vel concessibilis, & à quo. Vide *verb. Coadjutor, Coadjutoria num. 1. ad 8.*

Coadjutor quis, & quid sit, ac unde dicatur: *ibid. num. 9. & 10.*

Coadjutor ob varias causas dari potest, & solet; ac singulæ percurruntur: *ibid. num. 11. ad 17.*

Coadjutor debet habere omnes qualitates à Jure requisitas ad illud officium, pro quo datur; & hoc declaratur respective ad unumquodque: *ib. n. 18. ad 21.*

At in Coadjutore ad tempus qualitates necessarie concurrere debent de tempore gratiæ, sed in Coadjutore perpetuo cum futura successione possunt intra annum concurrere: *ibid. in nov. add. num. 109.*

Coadjutor fere coincidit cum Administratore, & Suffraganeo: ac Coadjutoria, & Suffraganeatus sine successione, & solum temporales expirant per obitum Episcopi. Coadjutoria tamen perpetua concessa per Sedem Apostolicam cum futura successione non expirat per obitum Coadjuti: *ib. num. 22. ad 26.*

An perpetuus Coadjutor datus Episcopo cum futura successione, & cum libera potestate administrandi possit ipso Episcopo Coadjuto vivente, & contradicente solus administrare, quæ sunt Jurisdictionis spiritualis, seu temporalis: *ib. n. 27. ad 50.*

Coadjutor vivere debet, & recipere congruam portionem de proventibus ecclesie, seu beneficii, cujus Prælati, vel Beneficiati datus est, si sunt abundantes, seu saltem sufficienti pro congrua sustentatione tam Coadjutoris, quam Coadjuti, sin autem quis preferendus sit: *ibid. num. 31. ad 41.*

Afferuntur variz responsiones, & declarationes datæ à Sac. Cong. Rituum, quoad ea, quæ concernunt Coadjutorem perpetuum datum Archiepiscopo, vel Episcopo: *ib. à num. 47. ad 52.*

Coadjutor Episcopi non sedet celebrans nisi in Falditorio, neque habet Diaconos assistentes, neque Canonicos paratos, neque septimum candelabrum, nec utitur baculo nisi in ordinationibus: Celebrans tamen præter Diaconum, & Subdiaconum debet habere assistentem Canonicum pro libro; & non tenetur visitare Limina Apostolorum: *ib. num. 42. ad 56.*

Coadjutor Episcopi etiam non adhibitus ad ullam functionem tenetur residere, nec discedere potest absque consensu Coadjuti, vel licentia Sac. Cong. & tenetur, quoties fuerit requisitus, pontificalia, & alias functiones obire, quamvis Coadjutus propria impedimenta non probet, & editur, quid insuper debeat, vel non: *ibid. num. 77. ad 59. & verb. Resolutiones Sac. Cong. n. 13. ubi, quod de licentia Coadjuti potest benedicere populo, dum per civitatem incedit.*

Cum Episcopus habens Coadjutorem est impeditus, non potest functiones alteri, quam Coadjutori delegare, & ei dare debet commoditatem habitationis in Palatio Episcopali, & necessaria pro exercitio Pontificalium, &c. *ib. num. 60. & 61.*

Coadjutor separatim tribunal statueret, aut habere non potest, sed in consueto tribunali Episcopi Jus reddendum est, & Episcopus residere tenetur, licet habeat Coadjutorem: *ibid. n. 62. & 63.*

Coadjutor Archiepiscopi Metropolitanus Bononiensis debet præcedere Vexillifero ejusdem civitatis, & in synodo provinciali debet sedere inter Episcopos provinciales loco suæ promotionis: *ib. n. 64. & 65.*

Coadjutor Parochi in absentia Coadjuti in functionibus parochialibus præcedit Beneficiatis, & recipit eadem emolumenta, quæ Coadjuto debentur: *ibid. num. 66.*

Coadjutorem habens in animarum cura, aut in canonicatu, tenetur residere in loco Parochiæ, & Canonicatus: *ib. in add. Auctor. num. 105.*

De Coadjutoribus perpetuis Canonicorum: Vide *verb. Canonicus art. 10. per tot.*

Episcopo Titulari Suffraganeo qualis honor, & præminencia debeat in ecclesia, in qua vice Episcopi Ordinarii functiones pontificales exercet: *ibid. à num. 68. ad 93.*

Episcopus Suffraganeus quando nomine proprii Episcopi exercet functiones Episcopales, debet habere assistentiam Dignitatum, & Canonicorum, non tamen assistentiam duorum Canonicorum ultra Diaconum, & Subdiaconum, sed sat est unus paratus cum pluviali: *ad librum: ib. num. 94. & 95.*

Reliqua Episcopo Suffraganeo concernentia item accurate exhibentur, ac de eo clauditur sermo apponendo eum non posse visitare clausulam monasteriorum Monialium, nisi sit simul Vicarius Generalis, & ab Episcopo, cujus est suffraganeus, facultatem Vicarii Generalis, vel aliud speciale mandatum habeat: *ibid. num. 96. ad 104.*

Gratia Coadjutoria cum futura successione minime valida est, si consensus datur à Procuratore post obitum Coadjuti: *ibid. in nov. add. Auctor. 107. & seqq.*

Coadjutore effecto impotenti ad servitium Ecclesie, cessat gratia Coadjutoria, ita ut ne successione quidem in beneficio præterire valeat ipse Coadjutor: *ibid. in nov. add. num. 110.*

CODICILLUS, Codicillaris clausula: Vide *verb. Testamentum per tot. art. 6.*

CÆLUM.

Cælum unde dictum, & quid sit? quot modis usurpetur, Vide *verb. Mundus num. 165. ad 167.*

Cælum quoad suam durationem, & immutationem: *ib. num. 168.*

Cælum est rotundum, & sphericum undique distans æqualiter à terra: *ibid. num. 111.*

Cæli quot sint: *ibid. num. 171.*

CEMETERIUM. Vide *verb. Ecclesia art. 4. num. 61.*

in *verb. Sepultura num. 3. 4. & 5.*

COG-

COGNATIO. Vide *verb. Impedimenta Matrimonii art. 1. à n. 28. ad 73.*

COGNOMEN non additur in Orationibus de Sanctis; Vide *verb. Resolutiones Sac. Cong. n. 152.*

COLLATIO.

Collatio beneficiorum quid, & quotuplex sit, quæ ejus differentia ab electione, & quibus fieri possit; Vide *verb. Electio art. 1. num. 13.*

Collatio Ordinum à quibus fieri possit, vel non, Vide *verb. Ordo art. 3. & 4.*

COLLATIUNCULA die jejunii est licita, & qualis? Vide *verb. Jejunium art. 1. num. 14. & 41. ad 46.*

COLLECTA.

Collecta quando dicitur, vel missa contra Paganos, non potest mutari nomen Paganorum dicendo Turcarum, Hæreticorum &c. Vide *verb. Resolutiones Sacrarum Congregationum n. 324.*

Collecta imperata à Superiore, omittenda est in duplicibus primæ classis. Romæ omittitur etiam in duplicibus secundæ classis. Vide *ib. n. 174.*

Non est omittenda una ex assignatis Orationibus in Missali, veluti *A cunctis*, ut ejus loco dicatur aliqua Collecta imperata ab Episcopo. Et si tercia sit præscripta, addi debet pro quarta, Vide *ibid. n. 313.*

COLLEGIUM, COLLEGIATA.

Collegium, Universitas, Communitas sunt synonyma, & præbetur unde dicta, & quid sint, Vide *verb. Collegium, Collegiata n. 1. ad 4.*

Ad constituendum Collegium requiruntur tres: Jus autem Collegii conservari potest in duobus, immo & in uno, & qualiter? *ibid. n. 5. ad 8.*

Ad constituendam Universitatem sufficienti quinque, ac Universitatis nomine censetur Synodus, Concilium, Cætus, conventus, ejusque Jus propter causam supervenientiam conservari potest etiam in uno, *ibid. n. 9. 10. & 11.*

Ad constituendam congregationem, familiam, parochiam, populum &c. quot requirantur? *ibid. n. 12. ad 17.*

Magis luculenter exponitur quomodo probetur ecclesia collegiata, quid commune habeat cum ecclesia communitativa, & in quibus ab ea differat, *ibid. in nov. add. num. 77. & seqq.*

Collegiata non potest erigi nisi per Papam; si tamen contingat Collegium deficere ob mortem v. g. Canonicorum, vel aliam consimilem causam, in tali casu reductio collegialitatis ad actum poterit fieri ab Episcopo, *ib. n. 19. ad 23.*

Si agatur de Collegiata jam erecta tempore, quo vigeat opinio, ut posset ab Ordinario erigi, tunc similiter judicari debet juxta illud tempus, & non secundum opinionem posteriorem contrariam, *ibid. n. 24. ad 26.*

Status collegialitatis non dissolvitur, nisi tribus modis, qui assignantur, nec suppressio unquam justificata dicitur, nisi de auctoritate Superioris supremi facta appareat, ac circa eandem quadam insuper subduntur, *ib. n. 27. ad 31.*

Collegialitas ecclesie, quando non constat de primæ legitima erectione, vel subsequenti privilegio Apostolico, probatur ex conjecturis, indicis, & enuntiativis, & potissima accurate pronuntiantur, *ib. n. 32. ad 48.*

Confirmatur quod Auctor dicit *num. 39.* nempe, rigide inquirendum de collegialitate ecclesie, si de ea quæstio sit ad omnes effectus, secus si de ipsa disputari contingat ad unum, vel alterum effectum, *ibid. in nov. add. num. 97.* Ex allatis conjecturis, seu signis, aliisque sufficientibus ecclesia est existimanda collegiata, licet de fundatione, & privilegio non constet: nec est necesse præsignatas omnes conjectu-

ras simul verificari; sed sufficit aliquas adesse, ex quibus id argui possit, & verisimile credi, *ibid. n. 49. & 50.*

Collegiata Insignis præcedit aliis non Insignibus, etiam si fuerint prius erectæ, & qualis sit ut Insignis habenda elucidatur, *ibid. num. 51. ad 54. & verb. Insignis num. 2. ad 8. & num. 15.*

Canonici Collegiarum Insignium præferendi sunt in synodo, ac processionibus Canonicis Collegiarum non Insignium, *ib. n. 55. ad 57.*

Pro expensis factis à Canonicis pro obtinendo Indulto deferendi cappas, & rochetum non possunt ab ipsis alienari bona ecclesie, *ib. n. 58. & 59.*

Collegiata Ecclesia circa Ritum, & Cæremonias debet servare laudabiles, & antiquas consuetudines aliarum similium ecclesiarum provincie; & ejusque statutata quærenda à proprio Episcopo; ac ipsius edicuntur præcedentia, *ibid. n. 60. ad 63.*

Archipresbyter, & Canonici Collegiata, quæ non est parochia, quid circa Benedictiones valeant, narratur, ut etiam non teneri inservire Episcopo extra eorum ecclesiam, nisi in casu necessitatis, vel contrarie consuetudinis, nec intervenire Processioni SS. Sacramenti, quæ fit in cathedrali qualibet tercia Dominica, *ib. n. 64. 65. & 66.*

Collegiata nuper erecta subiecta est Ordinario, nec habet præcedentiam super alias; Capitulum tamen cathedralis præbere non potest ullam molestiam Capitulo collegiata, quod tenet Clericos ad cantandum in choro &c. *ib. n. 67. & 68.*

Collegiata Canonici possunt juxta eorum consuetudinem deferre crucem propriam in Processionibus, dummodo digniore, & ultimo locum relinquunt clero ecclesie cathedralis, Vide *ib. n. 69.*

Collegiata non debet accedere ad ecclesiam parochialem ad faciendam benedictionem, & distributionem candelarum, & palmarum, non obstante consuetudine; in ea vero possunt divina persolviri citius, quam in cathedrali, *ib. n. 70. & 71.*

Numerus trium Canonicorum congruus est ad collegiatam constituendam; hisque deficientibus, vel tantum uno remanente quid, *ib. n. 72. ad 74.*

Ecclesia parochialis erigi potest in collegiatam, & nihilominus cura animarum remanere penes parochiam, prout antea erat, non autem in Collegium, vel Dignitatem transferri: & Collegiata antiquior quæ habet insignitatem à Jure, præfertur habenti insignitatem ex privilegio, *ib. n. 75. & 76.*

COLLUSIONIS, seu prævaricationis poena, quæ sit? & quid sit collusio; Vide *verb. Poena art. 2. à numer. 70. ad 73.*

COLONUS quando possit, vel non petere remissionem seu minutionem mercedis, aut pensionis, & quando debeat, vel non augere mercedem, seu pensionem. Vide *verb. Locatio num. 37. ad 47.*

COLOR.

Color paramentorum sacrorum quotuplex esse possit, & qualis esse debeat, aureus, sive croceus æquivalet omni. Non videtur tamen absolute substituendus pro colore nigro, & violaceo, Vide *verb. Paramenta sacra n. 25. & 28.*

Rubrica de coloribus paramentorum non est præceptiva, sed directiva; unde non inducit rigorosam obligationem; potest tamen peccari venialiter, si absque rationabili causa varietur communis Ecclesie ritus circa colores; Immo etiam mortaliter, si ex circumstantiis timeatur grave scandalum, *ib. num. 26. & 27.*

COLOMBÆ.

Columbæ, & alia animalia domestica, seu naturaliter mansueta, sicut & ferina mansueta, quæ mandu redire solent, non sunt primo capientes, etiam si longe aberraverint, sed sunt domino restituenda; Vide *verb. Dominium art. 3. n. 9. & seqq. ubi alia ad rem. CO.*

COLURI quid sint, unde dicti, quomodo vocentur, & quid operentur; Vide *verb.* *Mundus a num. 146. ad 148.*

COMA fictitia, seu adscititia.

Coma fictitia, seu adscititia vulgo *Perucca* est personis ecclesiasticis prohibita pluries; Vide *verb.* *Coma fictitia n. 1. ad 13.*

Hinc plurimi, ac gravissimi Doctores tenent, Clericos praesertim in Sacris constitutos, vel Beneficiatos deferentes comam adscititiam, peccare mortaliter, *ibidem n. 14.*

Solet Clericis prohiberi in synodis Episcoporum usus comarum fictitiarum, nec sine justa causa ab ipsis dispensatur, *ib. in add. Auct. n. 16. & seqq.*

Quod quidem Episcopos facere posse declaravit Benedictus XIV. Vide *ibid. in nov. add. n. 19. & 20.*

Nullimode possunt Episcopi ulli Sacerdoti licentiam concedere, ut cum coma fictitia missam celebret, *ib. in add. Auct.*

De differentia comam fictitiam inter, & circulum Capillorum, *ibid. in nov. add. n. 21.*

Alia ad rem, Vide *verb.* *Missa art. 9. d. n. 2. ad 4. & verb.* *Pileolus per tot.*

COMEDIAE. Vide *verb.* *Clericus art. 4. num. 16. verb.* *Luxuria n. 87. & verb.* *Comediae in nov. add.*

Comediae origo, & quam christianae, & a fortiori clericali professioni repugnet; Vide *nov. art. d. censorio Romano edit. ubi & Auctor jure castigatur.*

COMEDI sunt infames, & irregulares; Vid. *verb.* *Infamis n. 11. & verb.* *Irregularitas art. 1. n. 12. vers. Octava.*

COMMEMORATIO.

Commemoratio defunctorum si incidat in Dominicam, officium cum missa transfertur in diem sequentem etiam festo duplici impeditum. Vide *verb.* *Resolutiones Sac. Congr. n. 323.*

In die commemorationis defunctorum, occurrente festo duplici minori, etiam translato, officium faciendum est de Sancto, missae vero celebrandae sunt de *Requiem*; Vide *verb.* *Officium Defunctorum n. 2. & seq. ubi multa ad rem.*

Commemoratio ordinaria de Cruce in officio sufficit, si commemoratio de cruce tamquam de titulo ecclesiae sit facienda, & Commemoratio de B. M. V. faciendi est in ecclesiis titularibus ejusdem B. M. V. etiam in choro recitetur ejus officium parvum; at quando officium sit de aliquo ejus festo non fit commemoratio de alio illius occurrente seu concurrente festo, vel octava; Vide *verb.* *Resolutiones Sac. Congr. n. 145. 303. 304. 316.*

Commemoratio de SS. Sacramento, si expositum sit, potest fieri etiam in missa de festo duplici, quod non sit prima, vel secunda classis, *ib. n. 308.*

Quid permittatur, atque veteretur Episcopis Italo-Græcis circa commemorationem in missis; Vide *verb.* *Commemoratio in add. Auct. n. 1. & 2.*

In sacris liturgiis Schismatici, vel Hæretici Patriarchæ, sive Episcopi ullimode fieri potest commemoratio à Græcis, Armenis, aliisque Orientalibus. At omnino fieri debet in his locis commemoratio Rom. Pontificis, *ibid. in nov. add. n. 2. & seq.*

Historia Commemorationis Summi Pontificis in Liturgiis Græcorum, & quare ab ea recesserint, *ib. in nov. add. n. 5. & seq.*

COMMENDA quid sit? Commendatario, sive ejus Procuratori, non deferitur Liber osculandus in Missa; Vide *verb.* *Beneficium art. 1. n. 40. & 109.*

COMMISSIONES in ecclesia fieri prohibentur; Vide *verb.* *Commissions add. ab Auct. num. un.*

COMMODATUM.

Commodatum unde dictum, & quid sit: Quis Commodans, & quis Commodatarius? Vide *verb.* *Commodatum n. 1. 2. & 3.*

Commodari potest quælibet res, sive immobilis, sive mobilis, & Commodatum differt à pignore, deposito, precario &c. nec est licitum uti re commodata ad alium usum præter eum, ad quem est concessa, *ibid. n. 4. ad 9.*

Culpa aliter sumitur apud Theologos, & aliter apud Juristas, & assignatur differentia, *ib. n. 10.*

Culpa Juridica, seu civilis prout ad præsens, dividitur in latam, levem, & levissimam, & explicatur, uti etiam casus fortuitus, & dolus, *ib. num. 11. ad 17.*

Cum aliquid commodatur in gratiam Commodatarii tantum, tunc Commodatarius obligatur etiam ex levissima culpa, etiam in foro conscientie ante omnem sententiam Judicis; est negativa quoque probabilis, prior tamen in praxi tenenda, *ibid. n. 18. ad 22.*

Cum aliquid commodatur in gratiam solius Commodantis, tunc Commodatarius tenetur solum de dolo, & culpa lata, non autem de culpa levi, & levissima; at cum in gratiam utriusque, tenetur de culpa lata, & levi, non autem levissima, *ib. num. 23. ad 25.*

Qui utitur re commodata ad diversum usum, ab eo, pro quo fuit sibi commodata, tenetur de omni damno causato in tali re propter diversum, & longiorem, seu graviolem usum de ipsa factum, *ib. num. 26.*

Commodatarius, qui equum v. g. sibi commodatum adhibet ad solum moderatum usum, seu iter, pro quo fuit sibi commodatus, abunde interim ei ad vitam necessariam suppetitans, licet ex tali usu, & itinere deterior, & pretio vilior factus sit sine ulla sua culpa, nullum damnum Commodatori pro tali deterioratione præstare tenetur; secus autem si e contra, *ib. num. 27. & 28.*

Ex Commodato duæ oriuntur actiones, una, quæ dicitur actio directa Commodati, & altera, quæ dicitur actio contraria Commodati; & exponuntur, *ib. n. 29. & 30.*

Prima actio contraria Commodati competit Commodatario, si Commodans non patitur Commodatum uti re pro eo tempore, & usu, pro quo est commodata; & apponitur qualiter limitari debeat rem commodatam non posse repeti ante tempus finitum, vel usum pro quo fuerat concessa, *ib. n. 31. & 32.*

Secundo actio contraria Commodati competit Commodatario, quando Commodans scienter ipsi commodavit rem vitiosam, propter quam Commodatarius damnum passus est; at secus si inscienter, *ib. n. 34.*

Tertio Actio contraria Commodati competit Commodatario ad recuperandas à Commodante impensas majores, & extraordinarias, quas fecit circa rem commodatam, *ib. n. 35.*

Commodatarius non tenetur de casu fortuito, quo res sibi commodata perit; excipiuntur tamen tres casus, immo quatuor, qui afferuntur cum adnotationibus, ubi opus est, *ib. n. 36. ad 46.*

Commodatarius ad nullum damnum tenetur, licet res commodata culpa nuntii, vel casu fortuito pereat, quando rem commodatam consignavit ipsi nuntio de expresse mandato Commodantis; secus autem si e contra, & si nuntius ille communitur pro fideli, ac idoneo non habeatur, *ib. n. 47. ad 49.*

Commodatarius eligens ipse nuntium, seu famulum per quem remittat Commodanti rem commodatam, si res commodata culpa nuntii pereat, vel deterioretur, tenetur de omni damno; etiamsi nuntius, seu famulus à Commodatario electus communitur pro fideli, ac idoneo non habeatur, *ib. n. 50. & 51.*

Commodatarius in casibus fortuitis, v. g. in incendio, naufragio, incursione hostium, qualiter se gerere debeat ad salvandas res commodatas comparate ad proprias, *ib. n. 52. ad 56.*

Si pluribus simul res commodata sit, contra singu-

gulos in solidum datur actio Commodati, quando secus, *ib. in nov. add. n. 57. & seqq.*

COMMUNICANTES infra octavas Epiphaniæ, & Ascensionis dici debent de ipsis, si occurrant alia festa propria habentes Praefactionem; Vide *verb.* *Resolutiones Sac. Congr. n. 173.*

COMMUNICATIO cum Excommunicatis, vel Hæreticis quando liceat; vel non; Vide *verb.* *Excom. art. 6. & verb.* *Hæreticus.*

COMMUNICATIO privilegiorum; Vide *verb.* *Privilegium art. 1. d. n. 21. ad 30.*

COMMUNIO.

Communio quotidiana, an, & quando expedit; Vide *verb.* *Eucharistia n. 40. 41. & 42.*

Communio Cleri die Jovis Sancto de manu Celebrantis fieri debet; Vide *verb.* *Resolutiones Sac. Congr. num. 101.*

Sacerdotes tali die communicantes possunt deferre stolam, vel ante pectus ad formam crucis, vel à collo pendentes; Vide *ib. n. 276.*

Communio die Veneris Sancto datur solum infirmis; Vide *ib. n. 147.*

Communio in media nocte Nativitatis Domini non est danda fidelibus. Vide *ib. n. 219.*

Communio prærequirit jejunium naturale, aliquando tamen sumi potest ipso fracto; & assignatur quando frangatur, vel non ipsum jejunium naturale; Vide *verb.* *Missa art. 11. d. n. 7. ad 46.*

Communio non est danda in paramentiis nigris; Vide *verb.* *Missa art. 14. num. 22. & 23. & verb.* *Eucharistia n. 27. & 28. & per tot. ubi multa ad rem.*

Communio populi intra Missam non est de præcepto, & justis de causis prohiberi potest; Vide *verb.* *Communio in add. ab Auct. n. 1. & 2.*

Communio sub utraque specie toleratur pro Græcis, ubi viget consuetudo, quæ alibi introduci prohibetur, *ib. in add. Auct. n. 3. & 4.*

Communio Paschalis tempus prorogatur pro incolis Serviz, *ib. in add. Auct. n. 5.*

Ad primam Communionem admitti non debent pueri in doctrina Christiana non satis edocti, *ib. in add. Auct. n. 6.*

In Communionem Monialium habentium fenestrellam ex parte Evangelii Sacerdos debet descendere, & reverti per gradus anteriores, & non laterales Altaris; Vide *verb.* *Benedictio art. 5. in add. Auct. n. 49.*

COMMUTARE, COMMUTATIO.

Commutare legata pia, & ultimas voluntates quis possit, & quando, vel non; Vide *verb.* *Legatum d. n. 143. ad 165. & juste causæ talium commutationum quarum sint; Vide ib. d. n. 157. usque in finem.*

Communitio operum pro lucrando jubileo quando, & quomodo fieri possit; Vide *verb.* *Jubilæum art. 2. d. n. 34. ad 69.*

Communitio Penitentiz Sacramentalis; Vide *verb.* *Penitentiz Sacramentum art. 3. d. n. 41. ad 48.*

Communitio Votorum; Vide *verb.* *Jubilæum art. 2. d. n. 34. ad 67. & verb.* *Votum art. 3. d. n. 115. ad 157.*

COMPENSATIO.

Compensatio quid sit, & qualiter licita enuntiat, conditiones singillatim afferendo requisitas; Vide *verb.* *Compensatio n. 1. ad 12.*

Pro Foro externo varia sunt debita à Jure excepta, in quibus Compensatio non potest fieri, etiamsi adsint conditiones requisitæ ad occultam compensationem, & alia via res obtineri nequeant; & sub visu ducuntur, *ib. n. 13. ad 18.*

Pro Foro tamen interno, seu conscientie supradictorum debitorum exceptio locum non habet, sed licite potest fieri compensatio occulta etiam in omnibus dictis casibus, *ib. n. 19.*

FERRAR. BIBLIOTH. TOM. X.

Reprehenditur Auctor hoc loco; Vide *ibid. in nov. add.*

Famuli, & famulæ domesticæ non possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, absque certa, & evidenti cognitione, majorem compensationem salarii, quod recipiunt, secus vero, si certo & evidenter constet stipendium esse minus justo, *ib. num. 20. ad 23.*

Declaratur hic Auctor, *ib. in nov. add.*

Sic etiam licita est occulta compensatio, quando certum est, quod famulus invitus occupatur in aliis ad quæ non est conductus, nec datur ei stipendium, quod juxta servitii proportionem ab aliis communiter dari solet, *ib. n. 24.*

Item licita est, quando herus, vel stipendium promissum integre non solvit, vel cum damno famuli solvit; necnon, si famulus fuerit invitus à domino coactus dolo, minis, &c. ad serviendum pretio minori infimo justo, vel pretio minori eo, quod communiter dari solet aliis talia servitia præstantibus, *ib. n. 25. & 26.*

Confessarii satis caute procedere debent cum se occulte compensantibus, & firmiter in praxi tenere quod nisi evidenter, certo, & indubitanter constet stipendium, seu salarium esse injustum, nunquam liceat famulis, aliisque mercede conductis occulta compensatio, ac in idem præses alia ab iisdem advertenda edicuntur, *ib. n. 27. ad 33.*

Regulæ & ratio compensationis doctus exponitur, *ib. in nov. add. n. 34. & seqq.*

Ad sistendum cursum usurarum datur etiam compensatio cum credito certo, sed non liquidato in principio, sed ex intervallo, *ib. in nov. add. n. 42.*

Alius pro alio non compensat, & limitatur, *ib. in nov. add. n. 43. & seqq.*

An Cessionario obstat Compensatio, quæ obstat cedenti, *ib. in nov. add. n. 45. & seqq.*

COMPLEX PECCATI.

Confessarii, sive Seculares, sive Regulares nequeant absolvere suos complices in peccato contra sextum Decalogi præceptum, nisi in articulo mortis, & tunc solum in defectu alterius Confessarii, & quid si contra fiat; Vide *verb.* *Complex peccati num. 1. 2. & 3.*

Vide Constitutionem declaratoriam Benedicti XIV. super hoc articulo, *ib. in nov. add. & in add. Auct. n. 23.*

An Confessarii nequeant etiam absolvere suos complices in quocumque alio peccato mortali non carnali, *ib. num. 4.*

Complex ordinariæ Confessario manifestari non potest: Potest tamen Confessarius interrogare necessaria ad Confessionem, quamvis per accidens venire in notitiam Complicis, *ib. n. 5.*

Potest autem Penitens nominare Complicem, si nec apud alium Confessarium, nec aliter possit integre confiteri, *ib. n. 6.*

Confessarius cogere potest Penitentem ad peccatum Complicis, vel cujuscumque alterius manifestandum illi, ad quem spectat scire, & emendare, vel cavere periculum relapsus, alienæ seductionis &c. *ib. num. 7.*

Non expedit tamen ordinariæ complicem moneri per Confessarium, quod si aliter fieri non possit, expedit illum à Penitente manifestari extra Confessionem, *ib. n. 8.*

Si Complex absque necessitate manifestet peccatum Complicis Confessario, illud probabilius est materia sigilli; Vide *ib. n. 9.*

Complex an, & quando teneatur, & possit fateri, seu revelare Complicem, *ib. n. 10. ad 12.*

Complices criminis à Penitentibus revelari non debent, *ib. in add. Auct. n. 20.*

Complicium nomina Penitentibus exquirere, denegando absolutionem Confessarius prohibetur, *ib. in add. Auct. num. 20.*

LI

Alia

Alia ad rem; Vide *verb.* *Moniales art. 1. num. 82.*
& *verb.* *Penitentia Sacramentum, n. 89. & 90.*

COMPOSITIO.

Compositio super legatis relictis Fratribus Minoribus an, & quomodo fieri possit cum Rev. Fabrica S. Petri de Urbe; Vide *verb.* *Legatum à num. 97. ad 100.*

Compositio debitorum cum Creditoribus, an, & quando eos liberet ab onere restitutionis? Vide *verb.* *Restitutio art. 5. à num. 30. à 35. & à num. 49. ad 59.*

Compositio debitorum facta cum Papa, vel Episcopo, an & quando eos liberet ab onere restitutionis; Vide *ib.* à n. 41. ad 43.

Compositio litris beneficiis media pensione uni parti solvenda, an, qua auctoritate, & quibus de causis fieri possit; Vide *verb.* *Pensio à num. 14. ad 28. & verb.* *Resignatio Beneficiorum à num. 47. ad 74. ubi varia ad rem.*

COMPROMISSUM quoad Arbitros; Vide *verb.* *Arbitrator per tot. & quoad electionem; Vide verb.* *Electio art. 1. à n. 24. ad 31.*

CONCENTRICI circuli qui sint; Vide *verb.* *Mundus n. 104.*

CONCILIUM.

De his, quæ concernunt Concilium ut sic, & Concilium Generale.

Concilium unde sit dictum, & quantum ad nostrum propositum sumitur pro cœtu seu conventu Sacerdotum maxime Episcoporum pro resolvendis rebus Fidei, seu aliis gravioribus ecclesie negotiis à legitimo Superiore congregatum; Vide *verb.* *Concilium art. 1. n. 1. 2. & 3.*

Concilium sic acceptum est triplex, scilicet Generale, Provinciale, & Episcopale, & referuntur, *ib.* n. 4. 5. & 6.

Concilium Generale absque auctoritate Romani Pontificis celebrari non potest, estque sine ipsa conciliabulum, immo idipsum dicendum, licet fuisset cum ea inchoatum, sed postea per Rom. Pontif. dissolutum, *ib.* *num. 7. 8. & 9.*

Hinc tamquam conventicula, & conciliabula fuerunt semper reprobata Concilia, quæ vel non à Summo Romano Pontifice, vel non ejus auctoritate ab Imperatoribus indicta sunt, ut hocce pluribus actis reprobationibus patet, ad quas referendas festine proceditur, *ib.* n. 10. ad 17.

Ubi legitur Imperatores, sive etiam Reges concilia indixisse, debet intelligi, quod ipsi hoc fecerint vel mandante, vel consulente, vel exhortante ad id Romano Pontifice: quod si aliquid reperitur aliter convocatum, nunquam poterit œcumenicum appellari, donec ipse Romanus Pontifex ratam ex suo beneplacito, & assensu habuerit illius convocacionem, *ib.* n. 18. ad 21.

In casu Schismatis, existentibus pluribus dubiis Pontificibus, possunt Cardinales Concilium convocare, & præcipere, ut Pontifices contententes Pontificatu se abdicent.

Quod si fecerint, possunt eos sententia lata à Pontificatu deprecare, & alium Pontificem legitimum eligere; & ad hoc refertur quod contingit, *ib.* n. 2. ad 26.

Ad Concilia Generalia vocandi sunt de Jure solum Episcopi, & Majores Prælati, scilicet Patriarchæ, Primates, & Archiepiscopi, cum hi omnes de Jure, & officio Jus suffragii decisivi habeant; immo eodem pollent etiam Episcopi Titulares; idcirco & hi Jure vocandi, *ib.* n. 27. 28. & 29.

Ex privilegio autem, & consuetudine vocandi sunt ad Concilia Generalia cum suffragii decisivo Cardinales etiam non Episcopi, Abbates, & Ordinum Regularium Generales, *ib.* n. 30.

Ad Concilia Generalia solent vocari etiam aliqui insignes Theologi, & sacrorum canonum Doctores pro voto consultivo, *ib.* n. 31.

Principes etiam ad Concilia Generalia solent invitari, ut per se, vel per suos Oratores intersint, tum ut Concilium defendant, & scandala, seu novitates Novatorum compescant, tum ut testes, & consilii Decretorum Concilii postea transgressores, & contumaces pœnis corporalibus puniant, *ib.* n. 32.

Ipsi autem Principes, sive Imperiali, sive Regali, sive aliqua quacumque Dignitate præfulgeant, & quicumque alii Laici quacumque scientia, doctrina, & Juris utriusque peritia conspicui in Conciliis Generalibus suffragium decisivum non habent, *ibid.* n. 33. 34. & 35.

Et de facto auctoritas decidendi dubia ad Religionem, & mores spectanda, & functio regendi ecclesiam, non laicis, sed solis Episcopis est demandata, ut etiam varii Imperatores cognoverunt, ac fassi sunt, *ib.* n. 36. ad 40.

Hoc non spectare ad laicos, sed ad solos Episcopos, clare deducitur ex Conciliis Generalibus huc usque celebratis, in quibus decreta facta esse à solis Episcopis patet ex solis eorum subscriptionibus, paucis exceptis, in quibus etiam Imperator subscripsit, sed aliter, *ib.* n. 41. & 42.

Immo quibusdam etiam, paucissimis exceptis, ut Florentino, Lateranensi, & Tridentino, quibus subscriperunt Abbates, & Generales Ordinum Regularium, nulli alii unquam, quamvis optimi, & doctissimi, sunt admissi in Conciliis legitimis ad suffragium decisivum, & consequenter ad definitivam subscriptionem, *ib.* n. 43. & 44.

Soli Romano Pontifici competit Jus auctoritative presidendi, vel per se, vel per suos Legatos in Conciliis Generalibus; & ita revera in hucusque celebratis, *ib.* n. 45. 46. & 47.

Ad faciliorem intelligentiam notandum est, quod alia est Præsentia auctoritativa, & alia est Præsentia honoraria. Præsentia auctoritativa quæ sit competit Romano Pontifici per proprietatem, quam suis Legatis communicat, ut eidem Concilio, ipso absente, præsit, semper tamen cum subordinatione &c. *ib.* n. 48. & 49.

Præsentia honoraria quæ sit? Hac Præsentia Imperatores nonnullis Conciliis Generalibus in Oriente celebratis præsederunt, cum ad ipsa nunquam interfuerint Summi Pontifices per se ipsos, aliter vero, si sic interfuerint, *ib.* n. 50. & 54.

Soli etiam Romano Pontifici competit Jus auctoritative confirmandi Concilia Generalia, & absque illius confirmatione decreta in illis robor non habent; Idcirco Patrum Conciliorum praxis est, eam semper ab ipso petere; ac ad pleniorum ideam triplex Confirmacionis species admoveatur, *ib.* n. 55. ad 65.

Emendatur Auctor in aliquibus factis ab ipso ex oscitantia prolatis, *ib.* in *not. nov. ad n. 56.*

Definitiones Universalis Concilii etiam legitime congregati editæ absente Romano Pontifice, non sunt infallibiles sine ipsius Papæ confirmatione, *ib.* *num. 66. ad 71.*

Concilia Generalia à Romano Pontifice confirmata sunt infallibilis veritatis, & errare non possunt, nec in Fide, nec in moribus, *ib.* n. 72. & 73.

Concilia Generalia ab ecclesia totaliter approbata sunt, & enumerantur, *ib.* n. 74. & 75.

Concilium Generale non est supra Papam, sed Papa est supra Generale Concilium, *ib.* n. 76. ad 81. & in *nov. add. n. 88.*

A sententia Concilii Generalis potest appellari ad Papam tamquam ad Superiorem, sed non è converso, immo appellantes à Romano Pontifice ad futurum Concilium, eorumque consiliiarii, & fautores variis pœnis innotantur, *ib.* n. 82. & 83. & in *nov. add. n. 89. & seqq.*

Ex super habitis id, quod antea præmissum fuit, tamquam consecrarium quatur; ac Romani Pontificis

ficus super Concilium Auctoritas expresse à Summis Pontificibus definita extrahitur, *ib.* n. 85. & 86.

Appellantes ad Concilium futurum Generale damnantur & excommunicantur; Vide *verb.* *Concilium art. 2. in add. Auct. n. 57.*

CONCILIUM Provinciale quoad ejus concernentia.

Concilium Provinciale unde dictum, & quid sit; Vide *verb.* *Concilium art. 2. n. 1. & 2.*

Indicere, convocare, & celebrare Provinciale Concilium spectat ad Metropolitanum, etiam sine auctoritate Primatis & Patriarchæ, & per seipsum, non autem per Vicarium Generalem, *ib.* n. 3. 4. & 5.

Metropolitano autem legitime impedito, convocatio Concilii spectat ad Coepiscopum antiquiorem; & sic etiam ad Coepiscopum antiquiorem spectat convocatio Concilii, Sede Metropolitana vacante, & non ad Capitulum Metropolitanæ, seu ad ipsius Metropolitanæ Vicarium Capitularem, *ib.* *num. 6. ad 9.*

Absente, vel impedito, seu mortuo Archiepiscopo, convocare Concilium Provinciale spectat ad Episcopum antiquiorem ex Suffraganeis, non autem ad Episcopum exemptum, quamvis antiquiorem, *ib.* *num. 10.*

Ad Concilium Provinciale vocandi sunt, & admittendi omnes Episcopi Suffraganei cum voto decisivo, quævis nondum quis consecratus; & etiam exempti, qui tamen, si sunt in Provincia Romana, non tenentur ad electionem Metropolitanam, *ib.* n. 11. ad 14.

Ad Concilium provinciale vocanda sunt de necessitate Capitula cathedralia, Sede episcopali vacante, & possunt mittere suum Vicarium Capitularem cum speciali mandato dandi votum decisivum, *ibid.* *num. 15.*

Vocanda sunt etiam, sua Sede vacante, Capitula Collegiatarum quasi episcopalem Jurisdictionem habentia; necnon Abbates, & alii Prælati habentes proprium Territorium, & Jurisdictionem quasi episcopalem exercentes intra ambitum ipsius Provincie, *ib.* n. 16. & 17.

Procuratores Episcoporum, omniumque supradictorum quasi episcopalem Jurisdictionem habentium, si principalibus legitime impeditis, sint cum speciali mandato deputati ad Concilium, habent votum decisivum, si Concilio placuerit, *ib.* n. 18.

Capitula cathedralium, etiam vivente Episcopo, vocanda sunt, & admittenda, aut eorum Nuntii ad Concilia Provincialia, præsertim ad ea tractanda, quæ spectant ad ipsa Capitula; immo & ad alia ipsa non concernentia, *ib.* n. 19. & 20.

Sic etiam Capitula Collegiatarum Jurisdictionem quasi episcopalem habentia, adhuc vivente suo Prælate, vocanda sunt ad Concilia Provincialia: Ast Capitula quæcumque, viventibus suis respective Prælati, non sunt Coniudices, nec habent votum decisivum, sed solum consultivum, *ibidem num. 21. & 22.*

In Concilio Provinciali omnia gerenda sunt de consilio Capitalium Provincie, & etiam Abbates Commendatarii habent votum consultivum, *ib.* n. 23. & 24.

Ad Concilia Provincialia vocari, & intervenire debent, generaliter loquendo, omnes, qui de jure vel consuetudine intervenire solent; etiam gravati pro assequenda Justitia accedere possunt, necnon laici ad idem permittuntur, vel ad defendendum, *ibid.* *num. 25. ad 27.*

Omnes, qui de jure, vel consuetudine interesse tenentur Conciliis Provincialibus, si vocati non compareant, cessante legitimo impedimento, puniuntur, atque hoc satis exponitur, *ib.* n. 28. & 31.

Concilia Provincialia secundum antiquos canones debebant celebrari bis in anno per singulas provincias; dein in 6. Synodo Universalis indultum fuit semel

in anno fieri; hocce etiam non observato, statutum fuit in Concilio Lateran. sub Leone X. ut de cetero singulis triennis fieret; & idem ex Trident. *ib.* n. 32. 33. & 34.

Metropolitani, possunt quidem intra triennium etiam pluries synodum convocare, si expediens judicetur sed ultra triennium protrahere non debent sub pœnis hic indicatis, *ib.* n. 35. ad 39.

Concilliorum & Synodorum celebratio Episcopis juxta Concilii Trident. dispositionem efficaciter suadetur à Benedicto XIV. *ib.* in *add. Auct. n. 56.*

Locus eligendus pro congregando Concilio debet esse commodus, quantum fieri potest, omnibus, qui intervenire debent; idque ad Archiepiscopum spectat, *ib.* n. 40. & 41.

Concilium Provinciale, postquam in loco indicto est congregatum, solet celebrari per spatium trium, vel quatuor dierum, nec potest ultra hebdomadam protrahi, nisi id exigentibus negotiis imminentibus, *ib.* *num. 42.*

Quando in Concilio Provinciali Metropolitanus est unius sententiæ, Suffraganei autem omnes sunt alterius, debet prævalere sententia Suffraganeorum, pronuntianda tamen nomine Archiepiscopi de consilio, & consensu Suffraganeorum, ad quod eo dissentiente, recurrendum est ad Summum Pontificem *ib.* n. 43. ad 46.

Concilium Provinciale nequit dissolvi à solo Archiepiscopo sine consilio, & assensu, seu voto Suffraganeorum, quo præstito tenentur Episcopi infra sex menses publicare in suis Diocessibus Conciliaria statuta; sed non inconsulto Romano Pontifice, *ibidem num. 47. ad 51.*

Nec idcirco ipsa obligant extra Provinciam; bene autem intra, etiam successorem Episcopi, & licet obligent ad penam, non vero ad culpam, nisi hoc declaraverit Concilium, *ib.* n. 52. ad 55.

CONCILIUM Episcopale Diocesanum, seu Synodale. Vide *verb.* *Synodus per tot.*

CONCIONATOR. Vide *verb.* *Prædicator cum Pap. Vid. verb.* *Beneficia art. 11. per tot.*

CONCUBINATUS.

Concubinarius nequit absolvi, nisi prius effecta concubina. Vide *verb.* *Absolutio art. 2. n. 11.*

Concubinatus quid sit; Vide *verb.* *Luxuria n. 7.*

Concubinatus pœna quæ sit? Vide *verb.* *Pœna art. 2. num. 74. ad 81.*

CONCURSUS.

Concursus ut legitime & canonice fiat, servanda est dispositio sacrorum canonum & Apostolicarum constitutionum, decretorum, & signanter dispositio Concilii Tridentini Pii V. Clementis XI. & novissime Benedicti XIV. ac unaquæque adfertur; Vide *verb.* *Concursus num. 1. ad 5.*

CONCURSUM edicere, & facere ad quem spectet, & quinam debeant, & possint ad illum admitti.

Concursus edicere spectat ad Episcopum, seu Ordinarium; si tamen habeat Vicarium Generalem sibi Roma missum, etiam iste assisteret debet, immo si sit Apostolicus, ad hunc præcisè pertinet; ut etiam synodus &c. Vide *verb.* *Concursus art. 1. num. 1. ad 4.*

Edicta pro concursu habendo ad parochiales vacantes, quarum collatio pertinet ad inferiores Prælatos, qui non habent Territorium distinctum, nec Jus congregandi Synodum, debent publicari ab Episcopo, in cujus diocesi Parochia existit; vel ab alio, qui est vicinior, si sit Nullius, & coram eo Concursus fieri, & ad ipsum Episcopum ex dignis digniorem eligere, & inferiori Prælate pro colla-

tionem: seu institutione remittere spectat; & contra vero, si secus, *ibid.* n. 5. ad 9. & *verb.* Abbas n. 27. & 28.

Episcopus manutendus est in sua quasi possessione instituendi concursus, donec Prælati inferior coram Jure competente legitime probaverit Jus cogendi Synodum habere, illamque aliis coegisse, in eaque Examinatores ad præscriptam Concilii formam deputasse, *ib.* n. 10. & 11.

Concursus, qui in vacationibus parochialium fieri solet coram Episcopo viciniori, si occasione pestis civitas illius sit bannita, & aditus præclusus ad eundem Ordinarium vicinorem, potest prorogari, *ibid.* num. 12.

Concursus edicta Ordinarii proponere debent in beneficiis curatis reservatis Sedi Apostolicæ vacantibus per obitum, & instituens concursus ad formam Concilii non potest ut suspectus recusari, *ib.* n. 13. & 14.

Vicarius Generalis Episcopi potest, Episcopo impedito, proponere edictum pro Concursu, & coram se examen indicere, & alia ad propositum respectu Vicarii Generalis promittitur, *ib.* n. 15. ad 18.

Capitulum nullam habet auctoritatem in his examinibus, sed debet constituere Officiale, seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi, qui exequatur, quæ obanda essent ab Episcopo, & debet indicere Concursum, uti faceret Episcopus &c. *ibidem* num. 19. ad 22.

Novus semper concursus, & novum examen, novaque approbatio requiritur singulis vicibus pro quacunque Parochiali vacante, nec sufficit unis solus concursus pro pluribus Parochialibus, *ib.* n. 23.

Examinatores ex pluribus examinatis, non unum solum, sed plures, quos judicaverint idoneos, significant Vicario, & ex istis solus Vicarius eligat, quem ceteris magis idoneum judicaverit, & etiam solus scribet literas ad Sanctissimum D. N. ad quem collatio spectabit, *ib.* n. 24. ad 27.

Capitulum, aut Decanus cathedralis non potest indicere Concursum, nec alia ad id necessaria obire, sed omnia spectant ad Vicarium Capitularem, *ib.* n. 28. ad 32.

Nec ipse Vicarius Capitalaris potest constituere Vicarium in parochia eum, quem magis idoneum in concursu judicaverit, sed debet omnino à principio vacationis, & antequam fiat concursus, constituere in ea alium Vicarium, qui curam animarum interea gerat, donec Parochialis fuerit à Sede Apostolica magis idoneo collata, *ib.* n. 32.

Ad concursum parochialium, non tantum diocessani, sed etiam exteri debent admitti (nisi adsit aliud privilegium, quod Beneficia non conferantur exteris) etiam si alium habeant Concurrentes beneficium curatum, *ib.* n. 33. & 34.

Nec Episcopus prohibere potest curatis, ne accedant ad concursum aliarum parochialium: Originarius tamen, & de gremio ecclesiæ est semper ceteris paribus præferendus extraneo, immo juxta multos etiam hic dignior sit, *ibidem* num. 35. 36. & 37.

An exclusio à concursu operetur nullitatem ipsius concursus independentem à reclamatione Exclusi, Vid. *ib.* in *nov. add.* n. 63. & *seqq.*

Regulares omnes, quamvis sint Canonici, sive Præmonstratenses, sive Lateranenses, sive quicumque alii Canonici Regulares, non sunt admittendi ad Concursum Parochialium sine dispensatione Apostolica, *ib.* n. 38. ad 50.

Canonici Regulares omnes multo magis absque dispensatione speciali Apostolica sunt incapaces ad obtinenda beneficia secularia non Curata, *ib.* num. 51. ad 56.

Possunt tamen Regulares assumi in Parochiis sine dispensatione Apostolica in Parochiis eorundem monasteriorum, vel membris omnimode illis subjectis, *ib.* n. 57. & 58.

Nec possunt ipsi Superiores Regulares deputare Sacerdotem secularem in simili parochia subjevite unita ipsorum monasterio; Religiosi tamen ad Curam deputari non possunt reclamare si à Superioribus Regularibus removeantur, & quid circa congruum, *ib.* n. 59. 60. & 61.

CONCURSUS quando, ubi, & quomodo faciendus.

Eveniente alicujus parochialis ecclesiæ vacatione, debet Episcopus statim illius vacationis habita notitia, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua portione assignatione constituere; & exponitur particula statim, & si opus fuerit. Vide *verb.* Concursus *art.* 2. n. 1. 2. & 3.

Episcopus potest differre concursus usque ad sex menses, si parochialis in suo mense vacaverit, & usque ad quatuor, si vacaverit in mense Sedi Apostolicæ reservato, & currere incipiunt non à die vacationis parochiæ, sed à die scientiæ vacationis, *ib.* num. 4. 5. & 6.

Tempus sex, vel quatuor respective mensium concessum Episcopis ad conferendas mediis concursus parochiales vacantes currit ipsis Episcopis, etiam si quando accedat ad Concilium Provinciale, *ibid.* num. 7.

Pendente termino sex, vel quatuor respective mensium, debet Episcopus proponere edictum concursus intra decem dies, vel aliud tempus à se præstigendum, & fieri potest tempus in edicto præscripti prorogatio usque ad 20. dies, sub pena tamen nullitatis concursus publicanda, *ib.* n. 8. ad 11.

Sed vide *ib.* in *nov. add.* n. 61. & 62.

Concursus habitus infra terminum decem dierum non est nullus, si nemo post examen comparuit, qui se lesum prætendat, & idem, si aliqui examinati fuerint infra 10. dies, alii vero post, *ibid.* n. 12. & 13.

Tempus, quo debet esse affixum edictum, est arbitrium Episcopi, modo non excedat 20. dies; & dies certa examinis, Concurrentium, & propositi edicti debet apponi in literis citationis concursus, *ib.* num. 14. & 15.

Si Episcopus in edicto pro convocazione nullam habuit mentionem de die quo Concursus convocandus esset, debet omnibus, qui in albo Concurrentium se descriperant, notificare diem hunc, & quidem non per novum edictum, sed per citationem personalem, *ib.* in *nov. add.* n. 3. & 4.

Non debet amplius audiri, qui nullo detentus legitimo impedimento non comparuit tempore concursus præscripto, & contra vero si id fuit ex legitimo impedimento, & de re adhuc integra, *ib.* num. 16. & 17.

Ante lapsum terminum edicti nullus est concursus, si post ipsum compareat aliquis, qui se lesum prætendat, & idcirco per Episcopum quid attendendum subditur, *ib.* n. 18. & 19.

Uno tamen comparente ex pluribus descriptis, fieri potest concursus, nec est opus, ut proponatur secundum edictum, ut etiam si unus tantum se describit facit, *ib.* n. 20. & 21.

Quando nullus ad concursum comparuit, aut certe nullus ex comparentibus vult subire examen, Episcopus assignare debet aliud tempus, sive edictum, & si adhuc nemo comparet, vel alius nemo idoneus reperitur, tunc conferre potest sine Concursu, *ib.* num. 22.

Edictum concursus debet proponi ab Ordinario loci, ubi existit beneficium curatum vacans, & ibidem examen peragendum; etiam si beneficium ab Ordinario alterius diocesis sit conferendum, *ibid.* num. 23.

Episcopus civitatum unitarum potest concursum facere in civitate, in qua reperitur, modo cum intervenit Examinatorum diocesis, in qua sita est parochialis, *ib.* n. 24. & *verb.* Synodus n. 6.

CONFESSARIUS.

Quoad ea, quæ requiruntur in ipso ad valide, & licite ejus officium exercendum.

In Confessario, ut valide ejus officium exerceat, requiritur intentio, potestas Ordinis, ac intentio conditione sine qua non debet esse actualis, vel virtualis; Vide *verb.* Confessarius *art.* 1. ad 10.

Defectu jurisdictionis simplex sacerdos non approbatus neque valide potest absolvere à peccatis venialibus, aut mortalibus aliis confessis; bene vero in articulo aut periculo mortis, etiam à quibusvis casibus, & censuris quoque reservatis, non presente tamen Sacerdote approbato, *ib.* n. 11. ad 17. Vide etiam *verb.* Jurisdictio n. 27. 28. 34. & 35.

Reprehenditur n. 16. *Auct.* *ib.* Vide *verb.* Confessarius *art.* 1. in *nov. add.*

Confessarius Sacramentum Penitentiae sine debita intentione administrans peccat gravissime, & sacrilege, etiam si Sacramentum simularet ex gravi metu, vel alia gravi causa, *ib.* n. 18. ad 21.

Potest tamen Confessarius, qui reperit penitentem absolute indignum, obmurmurando recitare *Pater noster* &c. ne prodar apud adstantes Penitentis indignitatem, *ib.* n. 22.

Nemo sine potestate Ordinis, etiam si esset in Sacris constitutus, potest in ullo casu Confessiones excipere; idque auctens qualiter puniatur, *ib.* num. 23. & 24.

Nullus Sacerdos, sive secularis, sive Regularis, potest Confessiones excipere sine potestate jurisdictionis, sive sine approbatione; aliter absolutio esset nulla, & gravissime peccaret, & rigide posset puniri, *ib.* n. 25. ad 27.

Potestas jurisdictionis est duplex, ordinaria scilicet, & delegata; quid sit utraque & qualiter differant potestas Ordinis, & Jurisdictionis, *ib.* num. 28. ad 32.

Error communis qualis, & in quo sensu dare possit jurisdictionem, *ib.* n. 33. ad 42.

Emendatur Auctor, & ostenditur errorem communem titulum destitutum non sufficere ad validam absoluteionem impartiendam, *ib.* in *nov. add.* n. 42.

In Confessario ultra tria requisita ad valide absolvendum uti supra à num. 1. requiruntur alia tria ad rite, & licite, ac digne absolvendum, scilicet *Probitas, Scientia, & Prudencia, ib.* n. 43.

In Confessario ita requiritur probitas, ut si existens in peccato mortali scienter administrat Sacramentum Penitentiae, peccet mortaliter, ac torques, quamvis, continue audiat, quoties successive absolvat, probabile tamen etiam est tantum semel peccare, *ib.* n. 44. ad 47. *Monetur* lector circa doctrinam traditam, *ib.* in *nov. add.* n. 47.

Ut Confessarius licite, & digne audiat Confessiones, debet habere saltem scientiam mediocrem, non tenetur tamen ad eminentem, & explicatur scientia mediocris, ac emimens, *ib.* n. 48. ad 50.

Scientiam mediocrem tenentur omnes Confessarii habere secundum magis, & minus attentam diversitate personarum, & locorum, & ignorans per eam principaliter sciendam, peccat mortaliter se exponendo ministerio Confessionis, *ib.* n. 51. & 52.

Immo Confessarius ignarus ex ignorantia absolvens, quem absolvere non poterat ob reservationem peccati, vel indispositionem penitentis, dupliciter peccat mortaliter, & nisi congruum diligentiam sincere proponat, ipsemet Conficiens absoluti non poterit, *ib.* n. 53. & 54.

Monitio ad tales Confessarios, & ad penitentes, qui scienter ad tales Confessarios accedunt, *ibid.* à num. 55. ad 58.

Confirmatur Auctoris sententia de scientia in Confessariis requisita auctoritate Bened. XIV. *ib.* in *nov. add.* n. 58.

Prudencia Confessarii principaliter consistit, ut pro diversis diversus sit Medicus, diversus Doctor, di-

Concursus Parochialium vacantium in Abbatis, Comendatis, aliisque locis subjectis Prælati non habentibus Jus congregandi Synodum, debet fieri in civitate residentiali viciniori Episcopi, & elucidatur, *ib.* n. 25. ad 28.

Examen Concurrentium debet fieri ab Episcopo, vel ipso impedito ab ejus Vicario, & aliis Examinatoribus synodalibus, non paucioribus, quam tribus, *ib.* n. 29. & 30.

Examinatores ad minus sex debent eligi quotannis in synodo diocesana, & ad summam viginti eligi possunt; perdurantque usque ad novam synodum, *ib.* num. 31. 32. & 33.

Si examinatores ante celebrationem alterius synodi moriantur, vel in longinqua recedant, sive tot, ut non remaneant sex, quod peragendum, *ib.* num. 34. & 35.

Examinatores Synodales eligi debent, qui sint Magistri, seu Doctores, aut Licentiatum in theologia, vel Jure canonico si extent, alioquin alii Clerici sunt eligendi, qui ad id videbantur magis idonei, *ib.* num. 36. ad 38.

Tales electi Examinatores debent ad Sancta Dei Evangelia jurare se fideliter munus suum executores, & hoc de neesse: sufficit tamen semel præstitum sive in synodo, sive extra, *ib.* n. 39. ad 42.

Concursus est nullus, in quo cum Examinatoribus synodalibus alius intervenit, qui non erat de synodalibus, isque examinavit, secus autem post examen si interroget tantum honoris causa, nec det votum, ne se subscribat, *ib.* n. 43. & 44.

Concursus est nullus, ubi fuerint adhibiti Examinatores deputati in Synodi præcedentibus, & non confirmati in synodo posteriori, ut etiam examen factum sine synodalibus Examinatoribus in collatione Jurispatronatus, si plures presentantur, *ib.* num. 45. & 46.

Episcopus non habet votum decisivum in concursu, sed tantum accedit, ubi vota sunt paria aut singularia, *ib.* n. 47.

Approbatum autem nemo censetur, si ex tribus Examinatoribus quilibet eorum unum approbaverit, licet Episcopus unum accedat, & alia ad idem proportionaliter edicuntur, *ib.* n. 48. 49. & 50.

Non spectat ad Examinatores, sed ad Episcopum solam judicare, & eligere quis ex Concurrentibus ad parochiam vacantem sit magis idoneus, *ib.* n. 51.

Rejctus in concursu parochiali potest provocare ad novum examen coram Judice Appellationis, etiam antequam doceat de irrationabili judicio Episcopi; & hoc fuisse comprobatur, *ib.* n. 52. ad 55.

Dato quod examen omnium Concurrentium una die fieri non possit, poterit in alia continuari. Si vero aliqua suspensio sit, quod examinandi secunda die veniant in cognitionem interrogationum examinis præcedentis, nova tunc poterunt fieri interrogatoria. Nunc tamen servanda est novissima dispositio Clementis XI. & Benedicti XIV. *ib.* n. 56.

Canonicatus Penitentiarum, & Canonicatus Theologalis debent nunc conferri per Concursum, *ib.* n. 37.

Ac quoad parochiales, & beneficia, quæ debent conferri per Concursum, vel non; Vide *verb.* Beneficia *art.* 3. à n. 31. ad 56.

Alia vid. hoc Tomo in Appendic. decret. in *dubio* Concursuum.

CONCUSSIONIS poena quæ sit? & quid sit concussio; Vide *verb.* Poena *art.* 2. à n. 81. ad 85.

CONDITIO.

Conditio prout est impedimentum Matrimonii. Vide *verb.* Impedimenta Matrimonii *art.* 1. à n. 16. ad 22.

Conditiones sibi bene visas potest adijcere fundator beneficium in limine foundationis, etiam si sint juri communi contraria. Vide *verb.* Beneficia *art.* 2. n. 12. & 13.

CONDUCTIO, Conductus. Vide *verb.* Locatio per tot.